

XVII.

Indbydelseskrift

til

Højtideligheden,

i Anledning

af

Kongens Fødselsdag 1797.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Til Norges Lands og Histories Kundskab ere Jonas Ramus, Sognepræst til Norderhoug, Norriges Beskrivelse, og hans Norriges Kongers Historie de brugbarste Haandbøger i Landets Sprog, de fortjene og indtil denne Dag Arnæ Magnæi Approbation paa det forstnævnte Skrift, "at de ere nyttige for alle dem som ret vil vide Norges Beskaffenhed, og til gavns læse den norske Historie." Det skulde blive til Fordeel for Skolevæsenet, om den første især blev paa nye igjennemseet, oplagt og indført. Endog det hæderlige Norske Topographiske Selskab tør vi ønske den Ære af dets Arbejders opnaaede Maal, at bringe et Verk tilbeje, hvori alt det var historisk og topographisk prøvet og udført, hvad Ramus i sin Norriges Beskrivelse har peget paa og lagt Plan til.

Det burde ikke undgaae vor Opmærksomhed paa det begyndte Aarstal, at den ærværdige Ramus i Beskrivelsen over Trondhjems Stad (Norriges Beskr. p. 195.) ligefrem siger: "Staden blev først funderet af Kong Oluf Trygvæsen A. Chr. 997. Paa det Næs Nidarnæs, hvor før stod en Bondegaard, der lod Kongen bygge Kongsgaard og evnede til en Kjøbstad og fallede den Nideroos, det er Nidelos Udløb." Uden Overbeviisning har denne lærde og findige Mand, som har læst og brugt Norske Histories Kilder, ikke skrevet saaledes. Dog har han i Norriges Kongers Historie (S. 127.) ikke udtrykkelig sat dette Aarstal; alligevel kommer den Orden, hvori han sætter Begivenhedernes

Fortælling sammen, dermed vel overeens. Lad os spørge dette efter hos de ældre Norges Histories Fædre og dens Kilder, og forsøge, hvorvidt vor Fædestads Opkomst lader sig bestemme. Norges sannede hyperligste Historiefriber Schönning skulde vist have afgjort det, men hans herlige Verk er afbrudt netop ved Kong Olufs Regjerings Begyndelse.

Snorro Sturlesen i Heimskringla, (Schönings Udgave 1 Bind Side 274) fortæller Byens Bygning, efterat Kongen havde sønderlaget Thor, og hans Mænd havde gjort det samme ved alle Afguderne i Mære Osferhuus (i Sparboen) og den gjenstridige Jern Skjægge var dræbt, og førend Kongens Forligelses Bryllup med hans Datter Gudrun, som i Bryllupsnatten vilde hevne sin Fader ved sin Mands Mord. "Kong Oluf drog med sit Folk fra Throndelagen ud til Nidaros, da lod han der opføre Huse paa Nideraaens Bred, og forordnede at der skulde være Kjøbsted. Han gav der Folk Toster til at bygge sig der Huse; men han lod bygge Kongsgaarden op fra Skibskrogen (d. e. den Krog som Elven gjør hvor Skibene laae) og lod om Høsten didføre alle Ting han behøvede til Winterleje, og havde der hos sig meget Folk."

Thormodus Torfaeus, (Historiæ rerum norvagicarum part. secunda, P. 391 & sq.) fortæller det samme, dog sætter han ikke allene Kongens Bryllup, men ogsaa Mødet paa Frosten og paa Mære, efter Byens Anlægning og Kongsgaardens Bygning. Om Narstallet taler han saa utydelig (som det overalt er til Tab for Fortællingens Fattelighed at han skrev paa latin) at baade Jonas Ramus har fundet have taget sit angivne Narstal 997 af ham, og at det er uvist om han har villet sige, at Byen er anlagt 996. Først siger han: Chronica

nica in Vikam transfisse perhibent' partemqve gestorum maximam, nimirum ex quo inde in Agda progressus est, ad annum nonagesimum septimum referunt, d. e. Kronikerne henseere den største Deel af disse Bedrifter siden han gif fra Viig til Agda, til Maret 997. Mihi Breviarium Nidrosiense magnam controversiæ partem decidere videtur, quod corpus beatæ Sunefæ in scrinio collocatum tradit anno 996, id vero post conventum Dragseidensem primo inventum est, unde concluditur, ea quæ præmittuntur ad eundem annum esse referenda etiam quæ sequuntur ad reditum ex Ha'ogia. — Et Stykke derefter skriver han: Ejusdem anni autumnno in ripis amnis Nidis ædificia extrui curavit locumqve urbi statuendæ delegit, gratis aream etc. d. e. "I samme Mars-Høst (skal det nu være først meldte Mar 997, eller det sidste 996?) lod han bygge Huse ved Rid Elvens Bredder, udsaae Pladsen til at anlægge Byen, og gav uden Betaling dem som vilde bygge, Tomter, men Kongsgaarden opførte han op fra Skippa-Krof (angulum navium), og lod om Høsten al Winterforraad føre did, thi han havde den Tid hos sig stort Følgeskab og en talrig Livvagt, saavel for sin Sikkerheds Skyld som for at fremme det Bygningsværk han havde for. Kronikerne henseere dette til Midsummerstiden af Maret 998."

Estersom det intet nytter at spørge om de Kroniker, dem Torfaus slet ikke har nævnet, maa vi holde os til dem vi have ved Haanden. Det er os et føleligt Savn, at vi her ikke have den udførligste af Sagarne om Kong Oluf Trygvesen, den udaf Flateyars Boken; dog saa vidt vi kjende til den, formode vi ikke, at den har Aarstal ved Fortællingen om Byens Anlæg paa Midaroos.

Theodorik Munk, hvis historia de antiquitate regum norvagenſium findes i Langebeks ſcriptores rerum Danicarum Tom. 5. Pag. 314, har tiſskrevet ſit Verk den Trondhjemſke Erkebiskop Dyſteen (Auguſtinus) i Aaret 1160-70. Har han levet i Trondhjem, ſaa er det des mere til Miſforſielse, at han af Iſlænderne, ſom han ſkriver i Fortalen, ikke har opfundet noget eſterretteligere om Byens Opkomſt. Eſterat han har fortalt (Cap. 10.) at Kong Oluf var af ſine Morbrødre og Forræderen Thorar Klaf bragt fra Engeland til Agdenæs, og at den ſidſte blev dræbt, har han dette: Mox ergo divinitus adiutus in caſtrum profectus eſt in locum, qvi dicitur Nidroſienſis, ubi tunc qvidem pauculæ domus diverſorum negotiatorum habebantur, nunc vero caput eſt totius regni, d. e. "Snarligen af Gud hjulpen rejſte han Dagen derpaa til det Sted ſom kaldes Nideroos, hvor da vare nogle ſaae forſkjellige Kjøbmands-Huſe, men ſom nu er hele Rikets Hovedſtad, der løb Folkets Mængde ſammen til ham. Og da han var ophojet til Konge forfulgte han Hagen."

Langt bedre har Oddur Munk og Prooſt i Thingseyre Kloſter (ſtiftet 1133, ſee Annales Islandorum i Langebek ſcript. rer. dan. Tom. 3. Pag. 53.) i Iſland, gjort ſig forſjent om Norges og Kong Oluf Trygvæſens Hiſtorie. Han fortæller under det andet Aar af Kong Olufs Regjering (Saga om Kong Olaf Tryggvaſon, Keenhjelms Udgave Cap. 31. ff.) om det talrige Møde

af Sognsfjord, Sundmør og Romsdals Almue paa Dragseidet, hvor Christiendommen af dem blev vedtaget, om Kongens afbrudte Frierie til den svenske Dronning Sigrid, om Sejdmændenes (Forgiftmagernes) Udfibning fra Nidaros, om Kongens Rejse til Helgeland, om Skibet Tranens Bygning, og om Kjartan og nogle andre brave Islænderes Ankomst og Beværtning hos Kongen i Nidaros. Det er omtrent samme Begivenhedernes Sammensætning, i hvilken hos Snorro Trondhjems Opkomst fortælles. Man finder dog ogsaa hos Oddur (hvorvel Ordnes Mening ikke er uden Tvetydighed) at Nidaros vel ved denne Tid kan have haft nogle faa Kjøbmænds-Huse, som Theodorik skriver, men først ved Kong Olufs Boepæl og Hofholdning der, er bleven til Stad, og har faaet sin første Kirke. — Side 121. "Saa har Sæmundr skrevet om Kong Oluf i sin Bog; han samlede sammen til Nidaros alle dem som fore med Diævels Kunster, og blev dem Skib anvist, og lod han alt dette Folk føre ud af Landet." Side 129. om de førnævnte Islændere begynder Cap. 36. saaledes: "Der fortælles at om Høsten komme Skibe fra Island til Norge, og holdt de inden om Agdenæs og til Nidaros. Der vare nogle Huse opsat og en Markedsplads, der var og Kong Oluf." Side 132. "Islænderne bleve alle i Byen Vinteren over. Vejret begyndte at blive mildere og der kom meget Folk til Byen da det lakked ad Juul — Kong Oluf lod (eller havde ladet) bygge Kirke i Byen, og

Julenatten var Kongens og alle christen Mænds Gudsdyrkelse meget takkelig.”

Betænkninger over disse Steder kan dette Blad ikke rumme, de maa være vore ærede Læsere overladte selv at gjøre sig dem; det vi deraf have at vedtage, er, at Begyndelsen til Trondhjems Opbygning til Kjøbstad og Kongesæde, er skeet i denne Konges andet Aar. Kun ville vi endnu udaf tvende gamle Islandiske Annaler fremlægge, til hvilket Aar af vor Tidsregning dette Kong. Oluf Trygvessons andet Aar kan bestemmes. I Langebeks scriptores rer. dan. Tom. 2. findes en Aarbog fra Frelserens Manddomsannammelse til 1317. Der staaer (Pag. 190) ”Aar 995 Uphaf rikis Olaf Trygvassonar.” I samme Verks Tom. 3. findes en anden Aarbog fra Julius Cæsars Tid til Kejsler Frederik I. femte Aar, der læses (Pag. 36.) Aar 995, ”Uphaf rikis Olaf Trygvassonar i Noregi. Drap Hakonar blotjarls.” Om dette første af Kong. Olufs fem Regjerings-Aar er ellers i Historien ikke Tvivl. *)

Har det været i Slutningen af Aaret 995 at Hagen Jarl blev dræbt og Kong Oluf blev Konge, som det

*) Sælig Schoning har i den Chronologiske Table foran den første Deel af Snorro Sturlesens Udgave i Aaret 1777 sat: Anno 996, occiditur Hakonus Jarl, Rex Norvagiæ filius Olaus Trygvi filius; men i hans Norriges Riges Histories 3. Deel i Aaret 1781, sætter han dette i Aaret 995. Modsigelsen kan opløses ved den næsten visse Formodning, at Tildragelsen er skeet nær ved Juul og Nytaar, og saaledes kan henføres til begge Aarene.

det efter de mange Begivenheder siden 994, at han ægtede den Dublinſke Konge Kvarans Søster Gyda, hendes Død, hans Anſlag at forlade Engeland, Tilberedſe og Rejſen til Norge, Opſtanden mod Hagen Jarl, ſynes nødvendigt at antage; og ſom den ved Hagen Jarls Flugt fortalte Omſtændighed, at Gula Elven var belagt med Iis (Schønings Norges Riges Hiſtorie 3 Deel. Side 327) henviſer til; ſaa kan 996 regnes ſom Kong Olufs Regjerings første Aar, og 997 for det andet, i hvilket Trondhjem er bleven Stad, har ſaaet Kongsgaard og Kirke.

Paa diſſe Grunde holde vi os beſøjede, ved det herved anmeldte Højtidelighed, at indføre Mindet, ſom det ſømmer gode og deres Fædreneland hengivne Nordmand, af vor Stads med dette Aar indgaaende niende Aarhundred. Hvad der kan være videnskabelig Betragtning over dette Jubelaar ſkal være Formaalet for Talen, den Selskabets Vicepræſes Biſkopen Hr. Dr. Johan Chriſtian Schönheyder vil holde; hvorledes Fædrenelandskjerlighed minder Kong Oluf Trygvæſen. Derefter vil Selskabets Secretair Hr. Hans Jacob Wille, Sognepræſt til Vor Frue Kirke, taknemmeligen minde vor velgjørende Præſes Hans Kongelige Højhed Arveprindsens aarlige Gavmildhed, og bekjendtgjøre de til Højsammes udsatte Belønninger for Landmands Industrie indkomne Præmieæſtninger, og de af diſſe vundne Præmier.

Værer da indbudne ærede Medborgere! til at hædre dette vort offentlige Møde med Eders Overværelse, Mandagen den 30 Januar Kl. 11 for Middag. Under vor Højtid og føler med os den Glæde ved at see tilbage i de afsløbne otte hundrede Aar med den Cene Store Styrrers Tilbedelse og Hylbedelse, hvorved vore fjerlige Ønsker for vor dyrebare Konge, hans priselige Søn, og Kongehuset skal have Værd; og hvorved Værelse og Betsignelse over vort Fædreland og Fædrenestad skal blive betrygget i de kommende Aarhundrede.

Trondhjem, den 13 Januar 1797.

